

STADSDUIF *Columba livia*

Trend vanaf 1990 resp. 2007: ~ / -

Landelijk beeld

De Stadsduif zit nog niet zo lang in de kijker bij de waarnemers. Veldwerk voor de tweede Broedvogelatlas (1998–2000) gaf voor het eerst een beeld van de verspreiding, maar de aantallen bleven onduidelijk. In de recent verschenen VogelAtlas (veldwerk 2013–15) wordt een schatting gegeven van minimaal 10.000–20.000 broedparen (verdeeld over 31% van de atlasblokken van 5 x 5 km) en het aantal in-dividuen is een veelvoud. Vanaf 2007, met de start van het Meetnet Urbane Soorten (MUS), kunnen we ook uitspraken doen over de trend.

Stadsduif en Postduif

De Stadsduif is een wilde vogel, in feite een Rotsduif die onderhevig is aan natuurlijke selectie. Postduiven en andere gedomesticeerde duiven stammen van Rotsduiven af, maar worden volledig gestuurd door menselijk handelen. Voor waarnemers is het onderscheid soms lastig, maar hierna volgen een aantal richtlijnen.

Stadsduiven

Stadsduiven zijn jaarrond bij bebouwing aanwezig, bijv. op stations, kerken, pleinen en grote gebouwen. Vaak gaat het om stedelijk gebied, soms om meer geïsoleerde gebouwen (elektriciteitscentrales, graan- en veevoeroverslag, bruggen). Ze broeden desnoods onder ongunstige omstandigheden (jaarrond) en op ongunstige plekken (bijv. richels van flats, randen en donkere hoeken op het station) en zoeken hun voedsel doorgaans in de nabije omgeving.

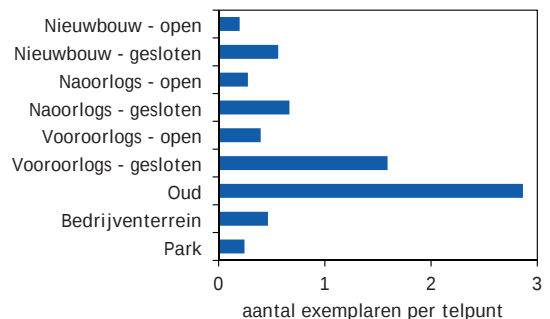
Postduiven/gedomesticeerde duiven

Postduiven of gedomesticeerde duiven worden gehouden door 'duivenmelkers'. Postduiven vliegen regelmatig gezamenlijke rondjes boven een huizenblok of wijk (soms wat verder) om daarna weer naar de duiventil terug te keren. Vooral na vliegwedstrijden, tussen eind maart en eind september (en meestal in het weekend), verdwalen de nodige (vooral jonge) vo-

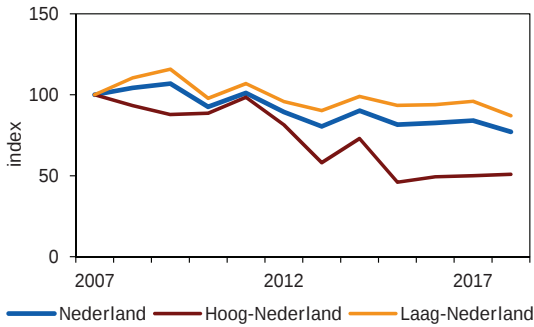
gels. Ze kunnen dan overal opduiken en sluiten zich soms (tijdelijk maar ook wel jarenlang) aan bij Stadsduiven. Wedstrijdduiven vliegen doorgaans in groepjes, meestal in noordelijke richting (Bijlsma 2005, 2018). Postduiven hebben altijd een ring om (verwilderde vogels dus ook). Postduiven zijn soms in gemengde groepen (bijv. met Hout- of Holenduiven) te vinden op akkers of weilanden ver buiten steden of dorpen. Ze komen niet tot broeden in de vrije natuur.

Verspreiding

Voedsel en nestgelegenheid zijn de belangrijkste factoren voor de aanwezigheid. Gebouwen en bruggen zijn populair als broedplek, enigszins vergelijkbaar met de rotsige broedhabitat van de wilde voorvader de Rotsduif (Louwe Kooijmans & Schoppers 2013, Sovon 2016). In de VogelAtlas springen de grote steden Amsterdam en Rotterdam eruit, in mindere mate ook Den Haag en Utrecht evenals kleinere steden zoals Haarlem, Groningen, Deventer en Arnhem. Opvallend is ook het voorkomen op de industrieterreinen van de Maasvlakte. Jonge steden als Zoetermeer, Almere en Lelystad hebben (in tegenstelling tot de genoemde,

Figuur 5.27. Stadsduif. Gemiddeld aantal per telpunt per wijktype in 2007–18 (MUS). / Feral Rock Dove. Mean number/counting point in urban areas, according to construction period and building type.

Figuur 5.28. Stadsduif. Aantalsontwikkeling (index) in stedelijk gebied in Nederland en Hoog- en Laag-Nederland (MUS). / Feral Rock Dove. Population changes (index) in higher and lower parts of the country compared to national trend.

oudere steden) lage aantallen. In de drie noordelijke provincies en aangrenzend Flevoland, Overijssel en de Veluwe ontbreken Stadsduiven over grote oppervlakte. De verspreiding geconstateerd door MUS-tellers vertoont sterke overeenkomst met die in de Vogelatlas. De hoogste aantallen per telpunt zijn vastgesteld in de oude en vooroorlogse gesloten wijken (figuur 5.27). Twee derde van de Stadsduiven

Tabel 5.2. Stadsduif. Trend per wijktype in 2007-18 (MUS). / Feral Rock Dove. Population changes in urban areas, according to construction period and building type

Wijktype	trendklasse
Nieuwbouw - open	Onzeker
Nieuwbouw - gesloten	Onzeker
Naoorlogs - open	Matige afname
Naoorlogs - gesloten	Stabiel
Vooroorlogs - open	Matige afname
Vooroorlogs - gesloten	Matige afname
Oud	Stabiel
Bedrijventerrein	Matige afname
Park	Sterke afname

leeft in de vooroorlogse wijken, wat de voorkeur voor een stenige omgeving karakteriseert. Laag-Nederland herbergt pakweg driekwart van alle Stadsduiven, waarmee deze soort van de vijf duiven degene is die het sterkst aan deze regio gebonden is. In de Poolse stad Poznań is onderzocht hoe de aanwezigheid van voedsel en habitat het aantal Stadsduiven bepaalt. De dichtheid was het hoogst in de buurt van hoge gebouwen (meer dan vier verdiepingen), winkels en fast food restaurants, scholen en parken. De dichtheid was lager bij een hoge

Stadsduif R-B2 uit het ringprogramma, Noorderplantsoen Groningen. Foto: Henri Zomer

dichtheid aan wegen en verder van het stadscentrum (Przybylska *et al.* 2012).

Trend

In het dozijn jaren dat MUS bestaat is een lichte afname vastgesteld, het duidelijkst in Hoog-Nederland (dat echter relatief van minder belang is voor deze soort dan Laag-Nederland) (figuur 5.28). Dit kan deels het gevolg zijn van gerichte acties, zoals het verminderen van afval op straat, het ontmoedigen van voeren en bestrijden van duivenoverlast (vgl. Gedeon *et al.* 2014 voor de Duitse situatie). In Groningen-stad is het aantal Stadsduiven door wegvangen en een voederverbod afgenomen van 5000 ex. in 2005 naar 750 in 2013-14 (van Dijk 2015). Predatie door Havik en Slechtvalk kan lokaal een rol spelen, maar of dit ook effect heeft op populatieniveau is onduidelijk. Vermoedelijk komt slechts een deel van de Stadsduiven tot broeden (25-50%

bij een ouder Engels onderzoek; Murton *et al.* 1972). Dan is de kans groot dat opengevalen plekken weer snel worden ingenomen.

Waarschijnlijk hebben predatoren wel effect op gedrag en verblijfplaatsen.

Sinds een paar jaar wordt in Groningen-stad onderzoek gedaan via een kleurringproject. Naast verspreiding en overleving van Stadsduiven levert het een bijdrage aan het zoönosenproject (infectieziekten die van dier op mens kunnen overgaan) van het Vogeltrekstation. Vanaf de start in 2016 zijn 324 Stadsduiven gekleurringd. Alle meldingen zijn uit de stad Groningen, waarvan 2 bij boerderijen aan de rand. Nieuwe meldingen zijn welkom (Henri Zomer). Het aantal vogels met een ring van een duivenmelker (verwildeerde postduiven) was in Groningen-stad overigens laag (<2%); zulke exemplaren bleken bijzonder plaatstrouw.